

Θεμελιώδης αρχή του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας περί μη προστασίας των ιδεών. Συλλογικό έργο και αρχικός δικαιούχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας επί αυτού. Δεν είναι απαραίτητο να είναι και υπό στενή έννοια ενιαίο, όπως το έργο συνεργασίας, καθώς μπορούν να συνυπάρχουν και διαφορετικά είδη «έργων». Το συλλογικό έργο προϋποθέτει αυτοτελείς συμβολές περισσότερων «δημιουργών» και, συνεπώς, δεν συμπεριλαμβάνει τις εισφορές που, καίτοι σχετίζονται με την πνευματική δημιουργία, δεν ανάγονται σε αυτοτελή έργα, διότι δεν εμφανίζουν τα κρίσιμα στοιχεία της πνευματικής δημιουργίας, όπως, π.χ. συμβαίνει με την ερμηνεία ενός τραγουδιού. Έτσι, το φωνογράφημα δεν συνιστά «συλλογικό έργο». Σύνθετο έργο συνιστά, μεταξύ άλλων, η μελοποίηση ποιήματος. Το σύνθετο έργο απαρτίζεται από περισσότερα αυτοτελή «τμήματα», δηλαδή από περισσότερα προστατευόμενα έργα, όμοιου ή διάφορου είδους, τα οποία «έχουν δημιουργηθεί χωριστά». Δεν πρόκειται για κοινή δημιουργία αλλά για κοινή εκμετάλλευση περισσότερων έργων.

Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών 4695/2019

ΑΦΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣΕ ΤΗΝ ΔΙΚΟΓΡΑΦΙΑ ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

1. Κρίσιμη προϋπόθεση για την κατάφαση της ύπαρξης «έργου» είναι η έκφρασή του «με οποιαδήποτε μορφή» σύμφωνα με την ρητή διάταξη του άρθρου 2 § 1 ν. 2121/1993 [βλ. άρθρο 9 § 2 της κυρωθείσας με το ν. 2290/1995 «Συμφωνίας TRIPs», άρθρο 2 της κυρωθείσας με τον ν. 3184/2003 Συνθήκης του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας για την Πνευματική Ιδιοκτησία (WCT), που υιοθετήθηκε στην Γενεύη στις 20 Δεκεμβρίου 1996]. Αντικείμενο προστασίας του ν. 2121/1993 συνιστά η συγκεκριμένη (αποτυπωμένη σε κάποιο φορέα, υλικό ή άυλο) μορφή/έκφραση στην οποία καταλήγει μία δημιουργία (βλ. ΕφΑθ 1819/2016 ΔίΜΕΕ 2016.571, ΕφΑθ

3510/2015 ΔΕΕ 2016.43, Εφαθ 5190/2014 ΔΕΕ 2015.130, Εφαθ 2969/2012 ΔΕΕ 2012.756, Εφαθ 4793/2009 ΔΕΕ 2010.50, Εφαθ 80/2008 ΔίΜΕΕ 2008.216). Η ευθεία αναφορά του νόμου στην έννοια της μορφής παραπέμπει στην θεμελιώδη αρχή του δικαίου της πνευματικής ιδιοκτησίας περί μη προστασίας των ιδεών [«idea/expression dichotomy», βλ. τις Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα, Melchior Wathelet, της 25ης Ιουλίου 2018, στην υπόθεση C-310/17, Levola Hengelo, EU:C:2018:618, σκέψη 55, Claude Masouyé, Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1978, έκδοση WIPO (απόδοση στην αγγλική γλώσσα William Wallace), σελ. 12 αρ. 2.3]. Τούτο δε, διότι δεν θα πρέπει να αναγνωρίζεται προστασία – και μάλιστα υπό την μορφή απόλυτου και αποκλειστικού δικαιώματος – σε πρωτογενή ύλη του πνεύματος (ιδέα), την οποία υπάρχει πιθανότητα να συλλάβουν πολλά πνεύματα και πάνω στην οποία μπορούν να στηριχθούν πολλές δημιουργίες και εκφράσεις, οι οποίες δύνανται να διαφοροποιηθούν και να αποδώσουν αυτήν (ιδέα) εναλλακτικά [βλ. Δ. Καλλινίκου, Πνευματική ιδιοκτησία και συγγενικά δικαιώματα, 2008, 3η έκδ., σελ. 30 – 34, Κοτσίρη-Σταματούδη, Ερμ. ν. 2121/1993, α. 2, 21-22, 24/Ειρ. Σταματούδη, Α. Χιωτέλλης, Δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί οπτικοακουστικών έργων, ιδίως επί σεναρίου τηλεοπτικής σειράς (γνωμ.), ΕφαΔ 2008.739, σελ. 740]. Με άλλη διατύπωση, η ελεύθερη σε όλους ιδέα αποτελεί το ερέθισμα, την πηγή έμπνευσης, ενώ η μορφή είναι το μέσο έκφρασης της σύλληψης, της ιδέας (βλ. Ο. Γαρουφαλιά, Τα εικαστικά έργα & η νομική τους προστασία, 2002, σελ. 26 επ.).

2. Σύμφωνα με το άρθρο 7 § 2 εδ. α' και β' ν. 2121/1993: «Συλλογικά έργα θεωρούνται όσα έχουν δημιουργηθεί με τις αυτοτελείς συμβολές περισσότερων δημιουργών κάτω από την πνευματική διεύθυνση και το συντονισμό ενός φυσικού προσώπου. Το φυσικό αυτό πρόσωπο είναι ο αρχικός δικαιούχος του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος επί του συλλογικού έργου». Το συλλογικό έργο, όπως και το έργο συνεργασίας, δημιουργείται από πλειονότητα δημιουργών με την διαφορά ότι δεν υπάρχει συνδημιουργία υπό την μορφή της άμεσης σύμπραξης, αλλά αυτοτελείς και διακριτές συμβολές περισσότερων δημιουργών που συγχωνεύονται σε ένα νέο έργο, το συλλογικό έργο. Την πρωτοβουλία και την ευθύνη για την δημιουργία του συλλογικού έργου έχει ένα φυσικό πρόσωπο, το οποίο αναλαμβάνει τον συντονισμό και την πνευματική διεύθυνση του έργου και το πρόσωπο αυτό αναγνωρίζεται ως ο

αρχικός δικαιούχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας επί του συλλογικού έργου (βλ. Κοτσίρη-Σταματούδη, Ερμ. ν. 2121/1993, α. 7, 35, 40/Α. Παπαδοπούλου). Παρόλο που το συλλογικό έργο απαρτίζεται από περισσότερες αυτοτελείς και διακριτές συμβολές, έχει συνοχή και εμφανίζεται ως ενοποιημένο σύνολο με διακρίνουσα ατομικότητα. Ωστόσο, δεν είναι απαραίτητο να είναι και υπό στενή έννοια ενιαίο, όπως το έργο συνεργασίας, καθώς μπορούν να συνυπάρχουν και διαφορετικά είδη έργων, π.χ. φωτογραφίες, κείμενα, εικαστικά κ.α. (βλ. Κοτσίρη-Σταματούδη, Ερμ. ν. 2121/1993, α. 7, 38/Α. Παπαδοπούλου). Πάντως, η διάταξη του άρθρου 7 § 2 ν. 2121/1993 συνιστά εξαίρεση από την αρχή του δημιουργού και ως εκ τούτου, πρέπει να ερμηνεύεται στενά (βλ. Κοτσίρη-Σταματούδη, Ερμ. ν. 2121/1993, α. 7, 41/Α. Παπαδοπούλου, Α. Δεσποτίδου, Φύση και λειτουργία της εκδοτικής σύμβασης, 2003, σελ. 109, Μ. – Δ. Παπαδοπούλου, Η άσκηση του ηθικού δικαιώματος στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, διδ. διατριβή, 2005, σελ. 119). Η δημιουργική συμβολή του προσώπου που έχει την πνευματική διεύθυνση εντοπίζεται στην πρωτοβουλία δημιουργίας του έργου, στην επιλογή των συνεργατών, το θεματικό καταμερισμό και τις λεπτομέρειες της εκτέλεσής του, την διάρθρωση και σύνθεση του υλικού, ενώ κατά την διάρκεια της δημιουργίας το ίδιο ως άνω πρόσωπο επιβλέπει τους συνεργάτες δημιουργούς και τους δίνει κατευθυντήριες οδηγίες με στόχο το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (βλ. ΑΠ 1146/2009 ΔίΜΕΕ 2010.236, ΕφΑθ 8263/2007 ΔΕΕ 2008.1115, Κοτσίρη-Σταματούδη, Ερμ. ν. 2121/1993, α. 7, 42/Α. Παπαδοπούλου). Αντίθετα, όποιος συμβάλλει μόνο σε οικονομικό, τεχνικό ή οργανωτικό επίπεδο για την παραγωγή και διάδοση του συλλογικού έργου δεν εμπίπτει στην διάταξη του άρθρου 7 § 2 ν. 2121/1993 (βλ. Κοτσίρη-Σταματούδη, Ερμ. ν. 2121/1993, α. 7, 42/Α. Παπαδοπούλου). Δηλαδή, η διευθυντική και συντονιστική εργασία πρέπει να αναφέρεται στον πνευματικό τομέα της δημιουργίας και όχι σε τυχόν τεχνικά ή οικονομικά θέματα της παραγωγής ή της διάδοσης του έργου (βλ. ΕφΑθ 80/2008 ό.π., Γ. Κουμάντο, Πνευματική ιδιοκτησία, 2002, 8η έκδ., σελ. 172, Μ. – Δ. Παπαδοπούλου, ό.π., σελ. 118). Με άλλη διατύπωση, η δημιουργική συμβολή του διευθυντή ή συντονιστή πρέπει να είναι ικανή να καταστήσει το έργο ποιοτικά διάφορο από το άθροισμα των μερών του (βλ. ΑΠ 1146/2009 ό.π., Α. Δεσποτίδου, ό.π., σελ. 109, υποσ. 389). Τέλος, σύμφωνα και με τα αναφερόμενα στην

αμέσως προηγούμενη σκέψη πρέπει να γίνει δεκτό ότι το φυσικό πρόσωπο που απλώς συνέλαβε την ιδέα για την δημιουργία ενός έργου και δεν συνέβαλε αποφασιστικά στην μορφή/έκφραση του, δεν καθίσταται πνευματικός διευθυντής ή συντονιστής υπό την έννοια του άρθρου 7 § 2 ν. 2121/1993 (βλ. Έ. Δεληγιάννη, Συλλογικό έργο, που δημιουργήθηκε από μισθωτούς, γνμδ., Αρμεν 2004.450, ιδίως σελ. 455-456).

3. Από την διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 7 Ν. 2121/1993 προκύπτει ότι το σύνθετο έργο απαρτίζεται από περισσότερα αυτοτελή «τμήματα», δηλαδή από περισσότερα προστατευόμενα έργα, όμοιου ή διάφορου είδους, τα οποία «έχουν δημιουργηθεί χωριστά». Καίτοι στην διάταξη γίνεται λόγος για «σύνθετο έργο» πρέπει να γίνει δεκτό ότι με την συνένωση δεν δημιουργείται ένα αυτοτελώς προστατευόμενο έργο με νέο αυθύπαρκτο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Πρόκειται για μη γνήσια πλειονότητα δημιουργών με την έννοια της ύπαρξης πλειονότητας έργων, όπου καθένα από αυτά διατηρεί τη νομική αυτοτέλειά του, εφόσον «είναι δεκτικό χωριστής εκμετάλλευσης». Δηλαδή, δεν πρόκειται για κοινή δημιουργία αλλά για κοινή εκμετάλλευση περισσότερων έργων (βλ. Σ. Σταυρίδου, Παρατηρήσεις, ΧρΙΔ 2001.466-467, Κοτσίρη-Σταματούδη, Ερμ. ν. 2121/1993, α. 7, 1, 54, 56-59/Α. Παπαδοπούλου, Μ. - Δ. Παπαδοπούλου, ό.π., σελ. 123 επ., Α. Δεσποτίδου, ό.π., σελ. 102 επ.). Σύνθετο έργο συνιστά, μεταξύ άλλων, η μελοποίηση ποιήματος, το οποίο συντίθεται από αυτοτελή και απολύτως διακριτά τμήματα, ήτοι την μουσική και το ποίημα (βλ. Κοτσίρη-Σταματούδη, Ερμ. ν. 2121/1993, α. 7, 55/Α. Παπαδοπούλου, Μ. - Δ. Παπαδοπούλου, ό.π., σελ. 123· για το ότι το τραγούδι κατατάσσεται στα σύνθετα έργα βλ. ΕΦΑΘ 6520/2008 ΔΕΕ 2009.325).

Στην προκείμενη περίπτωση, η ενάγουσα εκθέτει με την υπό κρίση αγωγή της, όπως αυτή παραδεκτά συμπληρώθηκε κατ' άρθρο 224 εδ. β' ΚΠολΔ με το δικόγραφο των προτάσεων της, ότι το έτος 2003 αποφάσισε να μελοποιήσει τα ποιήματα του ήδη θανόντος, Β... Ότι οι γονείς του άνω ποιητή, δικαιούχοι του περιουσιακού και ηθικού δικαιώματος επί των έργων του, συναίνεσαν για την μελοποίηση και ερμηνεία των ποιημάτων και παρέιχαν σε αυτήν την σχετική αποκλειστική άδεια εκμετάλλευσης (βλ. σελ. 6 της αγωγής). Ότι απευθύνθηκε στον εναγόμενο, προκειμένου να συνθέσει την μουσική για την μελοποίηση της πρώτης ποιητικής συλλογής του με τον τίτλο « ». Ότι συμφώνησε με τον , βαρύτονο, να ερμηνεύσουν μαζί τα μελοποιημένα

ποιήματα. Ότι υπό την προαναφερόμενη πνευματική διεύθυνση και τον συντονισμό της δημιουργήθηκε εν τέλει το συλλογικό έργο της μελοποίησης και ερμηνείας της άνω ποιητικής συλλογής, το οποίο ενεγράφη και κυκλοφόρησε σε ψηφιακό δίσκο (CD) με τον τίτλο « », που περιλάμβανε εννέα έντεχνα και δύο ορχηστρικά κομμάτια. Ότι ο εναγόμενος στις 10.12.2013 παρουσίασε στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών αφιέρωμα στο ποιητικό έργο του με τίτλο « », το οποίο περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, και οκτώ κομμάτια από το προαναφερόμενο συλλογικό έργο. Ότι με τον τρόπο αυτό προσεβλήθη υπαιτίως το επί του ως άνω συλλογικού έργου με τον τίτλο « » δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας της. Ότι από την αδικοπραξία του εναγομένου υπέστη ηθική βλάβη, για την χρηματική ικανοποίηση της οποίας πρέπει να της επιδικασθεί το συνολικό ποσό των 100.000 ευρώ Με το περιεχόμενο αυτό και μετά την παραδεκτή κατ' άρθρα 223 εδ. β', 295 § 1 εδ. β' και 297 ΚΠολΔ μετατροπή του κάτωθι υπό γ' αιτήματος από καταψηφιστικό σε αναγνωριστικό με τις προτάσεις της ζητεί: α) να αναγνωρισθεί ότι είναι η αρχική δικαιούχος του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας επί του συλλογικού έργου με τίτλο « », β) να υποχρεωθεί ο εναγόμενος να παύσει την προσβολή του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας της επί του έργου και να παραλείπει αυτήν στο μέλλον, γ) να αναγνωρισθεί ότι ο εναγόμενος υποχρεούται να της καταβάλει, με το νόμιμο τόκο από την επίδοση της αγωγής, το ποσό των 100.000 ευρώ ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική της βλάβη, δ) να κηρυχθεί η απόφαση προσωρινώς εκτελεστή ως προς τις καταψηφιστικές διατάξεις της, και ε) να καταδικασθεί ο εναγόμενος στην δικαστική της δαπάνη.

Με το παραπάνω περιεχόμενο και αιτήματα η αγωγή αρμοδίως εισάγεται για να συζητηθεί κατά την τακτική διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου (άρθρα 18, 22 ΚΠολΔ, 3 § 26α ν. 2479/1997 σε συνδυασμό με το άρθρο 2.Β.ΙΙΙ του Κανονισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας του Πρωτοδικείου Αθηνών, που δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. Β' 366/17.2.2016), είναι, όμως, απορριπτέα ως μη νόμιμη, διότι ένα φωνογράφημα, ήτοι ένας υλικός φορέας ήχου που περιέχει τραγούδια (στίχοι – μουσική) και την ερμηνεία τους, δεν υπάγεται στην έννοια του συλλογικού έργου, όπως εσφαλμένως υπολαμβάνει η ενάγουσα, αφού σύμφωνα με το άρθρο 7 § 2 εδ. α' ν. 2121/1993 το συλλογικό έργο προϋποθέτει αυτοτελείς συμβολές περισσότερων «δημιουργών» και,

συνεπώς, δεν συμπεριλαμβάνει τις εισφορές που, καίτοι σχετίζονται με την πνευματική δημιουργία, δεν ανάγονται σε αυτοτελή έργα, διότι δεν εμφανίζουν τα κρίσιμα στοιχεία της πνευματικής δημιουργίας, όπως, π.χ. συμβαίνει με την ερμηνεία ενός τραγουδιού. Εξάλλου, τα επικαλούμενα από την ενάγουσα πραγματικά περιστατικά, ήτοι η σύλληψη της ιδέας (έμπνευσης) της μελοποίησης των ποιημάτων του Βασιλείου Κουρή, η σύναψη άδειας εκμετάλλευσής τους με τους κληρονόμους του δημιουργού και η ανάθεση του έργου της μελοποίησης στον εναγόμενο δεν προσδίδουν σε αυτήν την ιδιότητα της συντονίστριας ή διευθύντριας συλλογικού έργου, αφού πρόκειται για συμβολή σε καθαρά τεχνικό και οργανωτικό επίπεδο για την παραγωγή του και όχι για δημιουργικού χαρακτήρα αποφασιστική συμβολή στην μορφή/έκφραση του (βλ. σκέψη 2). Σημειωτέον ότι, ακόμα και εάν το Δικαστήριο εκτιμούσε ότι η ενάγουσα επιζητεί την προστασία των δικαιωμάτων της επί των μελοποιημένων ποιημάτων, και πάλι η αγωγή θα ήταν απορριπτέα ως μη νόμιμη, διότι αυτά κατατάσσονται στα σύνθετα και όχι στα συλλογικά έργα (βλ. σκέψη 3). Τέλος, πρέπει να συμψηφισθούν τα έξοδα των διαδικών κατ' άρθρο 179 ΚΠολΔ, διότι η ερμηνεία των κανόνων δικαίου που εφαρμόσθηκαν ήταν ιδιαίτερα δυσχερής.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Δικάζει αντιμωλία των διαδικών.

Απορρίπτει την αγωγή.

Συμψηφίζει τα δικαστικά έξοδα των διαδικών στο σύνολό τους.

Κρίθηκε, αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 26 Ιουνίου 2019.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Δημοσιεύθηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριό του στις 27 Δεκεμβρίου 2019.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ